

6. ZÁVĚR

Předkládaná práce by měla být uceleným pojednáním o problematice týkající se žalob na náhradu škody způsobené porušením článku 81 Smlouvy a v širším kontextu i jistým zamyšlením nad směřováním budoucího vývoje soukromoprávní kontroly nad dodržováním kartelového práva v rámci Společenství. Nejprve byly rozebrány základní znaky kartelových jednání zakázaných článkem 81 Smlouvy. Neurčitost pojmů definujících kartelové jednání neslučitelné se společným trhem není dle mého názoru nedostatkem, neboť umožňuje orgánům aplikujícím komunitární soutěžní právo flexibilně reagovat na nové nedovolené praktiky podniků narušující hospodářskou soutěž.

Ve stěžejní části práce jsem se zabýval problematikou vymáhání náhrady škody způsobené porušením výše uvedeného ustanovení Smlouvy. Z důvodu neexistence relevantní právní úpravy na úrovni Společenství panovaly dlouhou dobu pochybnosti, zda lze takový nárok na náhradu škody uplatnit bez opory ve vnitrostátní legislativě. Vzhledem k tomu, že článek 81 Smlouvy má přímý účinek, mohou se jednotlivci domáhat u vnitrostátních soudů ochrany práv založených tímto ustanovením. Pravomoc národních soudů rozhodovat spory o porušení článku 81 (případně 82) Smlouvy byla navíc v rámci reformy soutěžního práva výslovně zakotvena v Nařízení č. 1/2003. Ačkoliv článek 81 odst. 2 Smlouvy prohlašuje zakázané kartelové praktiky za neplatné, nelze považovat tuto sankci ve vztahu k třetím osobám poškozeným kartelovým jednáním za dostatečnou. Členské státy proto musí v souladu zásadami rovnocennosti a efektivity poskytnout jednotlivcům účinnou ochranu jejich subjektivních práv vyplývajících z práva Společenství. Domnívám se, že v soukromoprávních vztazích je jedinou účinnou formou takové ochrany přiznání náhrady škody těm, kdo utrpěli škodu v důsledku porušení antimonopolních předpisů (zejména článku 81 Smlouvy).

Přípustnost soukromoprávního vymáhání náhrady škody byla postupně potvrzena judikaturou ESD, který přiznal jakékoli osobě právo

nárokovat náhradu škody způsobenou jí dohodou nebo jednáním omezujícím nebo narušujícím hospodářskou soutěž. Bez ohledu na vnitrostátní právní úpravu jednotlivých členských států mají oběti protisoutěžního jednání právo uplatnit nárok nejen na náhradu skutečné škody, ale i na ušlý zisk a úroky z prodlení. Závěry ESD vnáší do právní praxe potřebnou jistotu v odpovědnostních vztazích mezi soukromými osobami a potvrdily názory většiny odborné veřejnosti o horizontálních účincích článku 81 Smlouvy. Soukromé osoby tak mohou být odpovědné jiným soukromým osobám za škodu, kterou jim způsobí porušením jejich subjektivních práv vyplývajících přímo z práva Společenství. Zatímco ESD definoval základní zásady pro vymáhání náhrady škody, řešení řady konkrétních hmotně-právních a procesně-právních podmínek tohoto procesu zůstává v gesci právních řádů jednotlivých členských států. Navzdory aplikaci obecných principů v komunitárním právu, které jsou obsaženy v ústavních tradicích společným všem členským státům, praxe ukazuje, že v každém členském státě Společenství je vymáhání uvedených nároků vykonáváno odlišným způsobem, což ohrožuje jednotné a úplné prosazení předpisů dané oblasti a nezohledňuje specifické aspekty uvedené níže.

I když rozhodnutí ESD představují pro osoby poškozené kartelovým jednáním pozitivní impuls k vymáhání jejich nároků, je tento typ soudních sporů v rámci Společenství spíše výjimečný. Srovnávací studie zadané Komisí prokazují, že právní řady většiny států Společenství neobsahují speciální pravidla pro vymáhání náhrady škody způsobené porušením kartelového práva a i v těchto případech se postupuje podle obecných pravidel pro vymáhání náhrady škody. Obecný režim náhrady škody však není pro oblast kartelového práva zcela vhodný, protože nezohledňuje mnohá specifika, kterým osoby poškozené kartelovým jednáním čelí. Mezi tato specifika patří zejména obtížná důkazní situace poškozených, neboť převážná většina důkazů bývá v držení účastníků kartelové dohody a poškození nejsou vždy v přímém obchodním vztahu s podnikem účastnícím se kartelového jednání, či nezřídka široký okruh poškozených.

Dalším problematickým aspektem, na který v této práci upozorňuji, je otázka možného využití institutu předběžného opatření v soutěžních věcech

na základě komunitárního práva. ESD v obecné rovině právo jednotlivců na předběžné opatření v soukromoprávních vztazích potvrdil, je-li potřebné k dosažení účelu zamýšleného právním předpisem Společenství. Spolu s právem na náhradu škody by předběžné opatření mělo tvořit rovnocenné mechanismy obrany proti jednáním v rozporu s článkem 81 Smlouvy. Nicméně podmínky pro využití předběžného opatření jsou judikaturou upraveny pouze v hrubých rysech. V rámci podpory soukromoprávní složky dohledu nad dodržováním soutěžního práva by bylo proto vhodné výslovně upravit podmínky pro uplatnění předběžného opatření v evropském soutěžním právu. Rovněž je potřeba sjednotit doposud rozdílný přístup národních právních řádů k otázce tzv. přenášení nákladů, tedy námitky žalovaného účastníka kartelu, že žalobce přenesl škodu způsobenou mu kartelem na své zákazníky.

Pozitivním impulzem pro rozvoj soukromoprávního vymáhání soutěžního práva v evropských podmínkách je Komisí připravovaný soubor opatření na úrovni Společenství směřující k odstranění všech výše uvedených překážek. Navrhovaná opatření vychází z kompenzačního principu, na jehož základě je náhrada škody chápána jako skutečné odškodnění způsobené újmy, nikoliv jako sankce za protiprávní jednání. Podle této koncepce se zásadně nepřipouští několikanásobné náhrady škody (typické pro Spojené státy americké). Druhým principem připravené koncepce soukromoprávního vymáhání je jeho subsidiarita ve vztahu k veřejnoprávnímu vymáhání. Soukromoprávní žaloby by tedy v žádném případě neměly snižovat účinnost stávajícího systému veřejnoprávního vymáhání soutěžního práva.

V této souvislosti je třeba zajistit paralelní fungování dvou do značné míry neslučitelných institutů, jakými jsou žaloby o náhradu škody a programy shovívavosti. Vzhledem k tomu, že programy shovívavosti představují hlavní zdroj informací vedoucích k odhalování a potrestání nejzávažnějších kartelových praktik, je potřeba zachovat jejich atraktivitu i v případě rozvoje žalob na náhradu škody, protože případná účast podniků v programu shovívavosti usnadňuje důkazní břemeno žalobců v případném soukromoprávním sporu o náhradu škody. Za tímto účelem navrhuje

Komise mimo jiné omezit rozsah odpovědnosti úspěšného žadatele o shovívavost. Ačkoliv je motivace Komise v tomto případě zřejmá (tj. nezmařit přitažlivost programů shovívavosti) a sledovaný cíl ospravedlnitelný, popsáný způsob jeho dosažení budí oprávněné pochybnosti. Případné omezení odpovědnosti za škodu je totiž v rozporu se závěry formulovanými judikaturou ESD, na jejímž základě má každý poškozený právo na plnou kompenzaci způsobené škody. Prolomení této obecné právní zásady ve prospěch veřejnoprávních mechanismů je značně problematické a lze očekávat, že se v řadě členských států Společenství setká s odmítavými reakcemi.

Navzdory výhradám části odborné veřejnosti ohledně „privatizace“ vymáhání soutěžního práva, s odůvodněním, že více než veřejný zájem budou soukromoprávními žalobami sledovány majetkové zájmy žalobců a konkurenční boj podniků, lze iniciativu Komise na poli soukromoprávního vymáhání jen uvítat. Jsem přesvědčen, že hlavní přínos konceptu Komise spočívá především v posílení působení soutěžních pravidel Společenství prostřednictvím úspěšné realizace práva na náhradu škody a současně ve zdůraznění preventivní funkce tím, že odrazuje od dohod a jednání, které často zůstávají neodhaleny. Jsem názoru, že jedinou skutečně účinnou formou boje proti dohodám a jednáním narušujícím hospodářskou soutěž je úspěšná symbióza soukromoprávní a veřejnoprávní složky dohledu nad soutěžními pravidly²⁰⁷, protože veřejnoprávní složka v praxi naráží na limity personálních a finančních zdrojů regulátorů hospodářské soutěže. Je nesporné, že úspěšná implementace soukromoprávního vymáhání do právních řádů členských států Společenství bude jedním z významných mezníků modernizace evropského soutěžního práva a obrovským přínosem

---

²⁰⁷ Sama Komise jde v případě soukromoprávního vymáhání příkladem, o čemž svědčí žaloba na náhradu škody podaná Komisí proti účastníkům tzv. „výťahového kartelu“, tj. proti čtyřem výrobcům výťahů účastnícím se kartelové dohody o sjednocení cen, sdílení informací a rozdělení trhů. Podrobnosti o této žalobě jsou obsaženy v tiskovém prohlášení Komise dostupném na <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction>. [nahlíženo dne 2. ledna 2009]. Jak zde uvádí evropská komisařka pro hospodářskou soutěž paní Neelie Kroes, cílem Komise je vymáháním svého práva na náhradu škody dát pozitivní příklad i ostatním obětem kartelových praktik (jen pro úplnost dodávám, že žalobě předcházelo rozhodnutí Komise ze dne 21. února 2007, kterým byla účastníkům uvedeného kartelu uložena pokuta, viz rozhodnutí COMP/E 1/38.823 PO, dostupné na <http://ec.europa.eu/comp-competition/antitrust/cases/decisions/38823/en.pdf>.

pro další hospodářský rozvoj Společenství. Efektivní ochrana hospodářské soutěže tak v konečném důsledku přispěje k většímu blahobytu spotřebitelů.